

31. DOKLADNI LIST

k 34. listu Novic. 1849.

Kdor želi, kako oznanilo v dokladni list natisniti in Novicam perdjati, plača za vsako verstico z navadnimi srednjimi čerkami 4 kr., če oznanilo le enkrat natisniti da; dvakrat 5 kr. trikrat pa 6 kr. J. Blaznik.

Oznanilo c. k. deželnega poglavarstva.

(151.)

Srenjske postava od 17. sušca 1849.

(1)

Slédnji v deržavi ima dvojin poklic. Na eni strani si prizadeva v svojih mnogotérijh okóljnostih svoje osébné naméne doséči, na drugi pa ima kakor deržavljan po svoji pripravnosti in po svojih okóljnostih tudi vesoljne naméne pomagati doséči. V poslednji lastnosti si mora po osební (privatni) človek v deržavi pustiti dopasti, de se mu ne samo deržavi meje postavijo, ktere so za redovno vzajemnost in za deržavne naméne potrebne, ampak mora tudi neobhodno v svojim kolobaru (Sphäre) pripomoči, de se z zedinjenimi močmi doseže, kar posamesne razdeljene moči doseči nemorejo. Absolutnimu (to je poprejšnjimu edinozapovedajočimu) vladarstvu so dostikrat očitali, de med deržavljaní politično tožljivost déla, ker so rekli, de vladarstvo z vsimi deržavljaní kakor jerob ravná in se v vse reči deržavljanskiga življenja — naravniga srenjištva — vtika in vsako domorodno gibanje zavéra; de zavoljo tega deržavljaní na eni strani v vsih javnih zadevah mlačni ostanejo, na drugi strani pa se umétno sprožena deržavna mašina sama okórno premika.

Vse drugačno je gibanje v razsnovanju vstavniga deržavniga življenja, v ktero so zdaj tudi avstrijanski narodi po njim dodeljeni vstavi vpeljani; tukaj veljá zdaj, deržavljansko svobodo med mejami od natorniga deržavniga pravstva danimi varovati, in vredjeno vstavi primerjeno vdeleževanje deržavljanov v zadevah javné sréče ne samo oživiti, ampak tudi jih s primernimi napravami, med ktere sosebno osnovanje srenj gré, v neprenehani živi delavnosti ohraniti. Kakó koristna je primerna svobodna osnova srenj za deržavno življenje, še nihče ni tajil. Zavoljo tega so tudi vladarstva povsot gledale, osnovo srenj po mogočosti spopolniti in takó na tej terdni podlogi daljnemu deržavstvu pót nadélati.

Tudi cesarsko vladarstvo je, kolikor jo tudi v sedanjim času to težko stane, visoko pomeno srenj in njih nevgodno osnovanje spoznalo. Zavoljo tega že v deržavni osnovi najdemo, de je srenjam kokolobar odločen, ki je namenu svobodne notranje vlade popolnoma primérjen naménu, kteri bo z razsnovanjem deržavljanske enovoljnosti, s povzdigo vdeleževanja v javnih zadevah, v njegovim vresničenju deržavnim razmérám cesarstva nar terdnejši podpora.

V pismu deržavne osnove govori četerti od delk od srenj, in v njem se temeljske pravíce (Grundrechte) srenj pripravijo. Bolj natanjčno določenje teh pravič in posebno delavnostniga kolobara kantonskih in kresijskih srenj je pa srenjskim postavam prideržano. Deržavno vladarstvo je začasno (provizorno) srenjsko postavo dalo, ktera je že v več kronskih deželah oznanjena bila. De se bodo srenje rés kmalo obravnale, se smé tem več upati,

ker se bodo v resnici vse prihodnje vladne prena redbe na to opérale in se deržavna osnova še le potém krepko oživiti zamore, ko bo njena podlóga, namreč osnova srenj dokončane.

Neutegnilo bi tedaj nevgodno biti, srenjsko postavo od 17. sušca t. l., vpoprej razsoditi in posebno to bolj natanjko razdjati, kar je v djanjskim izpeljevanju postave posebno imenitno, zastran česar tedaj je treba, se poprej nekoliko pogovoriti.

Vstavne temeljske pravíce so narbližama méra, po kteri se kaka od vstavne vladbe dana postava presojuje; zakaj, kar vstavno obstojí, mora tudi v posebnih postavah spoznano biti, in té ne smejo nič zapopasti, kar bi bilo zoper poterjene temeljske pravíce. V tem splošnim ozíru gré srenjski postavi popolna hvala. Zakaj vladba je v nji ne samo srenjem po vstavi prigotovljene temeljske pravíce po njihni céli obširnosti in po njihni pravi pomémbi zapopadla in vspoznala, temuč je na-nje se opéraje tudi primerne naprave storila, po kterih vpotrebljenju in vstanovljenju v duhu postave srenjstvo živokrepko in stanovitno obliko dobi, in začetkama izgovorjene beséde „podloga svobodne deržave je svobodna srenja“ nimajo prazne beséde biti, ampak novi deržavni osnovi imajo v djanju terdno podlogo dati.

V začetku postave najdemo delavnostni kolobar srenje odmérjen, in ležeče na popotnim razločenju tega kolobarja v naravniga (natorniga) in sporočeniga. Postava spozná srenjo za jako in vgodno, de narbližama zadeve, ktere njeni prid in blagor zadevajo, sama vodi in oskerbljuje. Srenja je pa tudi narperva zarés poklicana, svoje potrebe spoznati in pomočkov, kteri so ji dani, se tako poslužiti, kakor je potrebam primerno. Kakor pa svoboda posamesniga v deržavi v skerbi za splošni blagor svoje meje dobi, ravno takó mora to tudi od srenj kakor moralnih oseb veljati. Umé se, de deržavi, kar vesvoljnost utiče, ni enako, kakó posamesne srenje svoje zadéve oskerbljujejo, ker se ne more misliti, de je srenja v deržavi popolnoma samostojno družtvo, ampak de je temveč z družimi srenjami s kronsko deželo in z deržavo kot vesvoljnostjo v zvézi. Kar naméne vesvoljnosti utiče, ni enako, ali, postavim, srenja s svojim premoženjem slabo ali dobro gospodari, ali se nepotrebama v dolgove zakoplje, ali srenjikam davke povikšuje, i. t. d. Zavoljo tega se mora naravni delavnostni kolobar v tiste meje dajati, ktere se z ozíram na vesvoljni blagor potrebne skažejo. Tako omejenje zapopade postava, namreč pa kar razprodajo in razdeljenje srenjskiga premoženja in srenjskiga blaga utiče, kar prepis percentov na naravne in nenaravne davke v odpravljenje srenjskih potreb, kar sposojevanje denarjev utiče, ako tak prepis ali tako sposojenje določino méro preséže (§. 74, 79, 80, sr. postave). Pa tudi v tacih prilikah ne séga narbližama vladarstvo zapovedivno v srenjske zadéve, ampak kresijskimu namestovanjstvu ali deželniemu zboru prepustí razsojenje tacih srenjskih zadév. IV. in V. oddélk splošnih dolócb se skažeta razun tega tudi v prav vstavni obliki (formi), v kteri se ima naravni ali natorni delavnostni kolobar srenje naznanovati, ker se sklepe delajoča oblast od srenje same po večini njenih na-

mestovavcov, izpeljivna oblast pa od srenjski-
ga predstojnika kakor izpeljavajočiga vradnika iz-
gotovlja. Kar sporočeni delavnostni kolobar utiče,
obséze ta, kakor se iz §. §. 126 do 141 vidi, več-
del lé take javne zadeve, ktere vsaj sredkama prid
in blagor srenje zadevajo; kakor postavim prije-
inanje hudodélcov, čuvanje nad ptujci, čuvanje nad
méró in vago, pripomoč pri popisovanjskih in re-
krutirskih opravkih. De so te opravila srenji spo-
ročene, se mora prikladnost tega sporočenja tem-
bolj spoznati, ker se opraviljstvo tako olajša, srenji
sami pa se priložnost da, svoje zadeve v téh rečéh
varovati. Svésto se sme tudaj upati, de se bodo
srenje, in ozírama od srenj zvoljeni oskerbniki tudi
tem sporočenim opravilam v pošteno voljo in z vsim
prízadevanjem podvergli in de bodo zaupanje po-
polnoma zadostili, ktero je vladarstvo va-nje po-
stavilo.

Kar sostavljene svobodne srenje utiče, od kte-
riga I. dél govóri, je izgotovljenju postave v djan-
ju s prideržanjem sedanje katastralne razdelitve
zlo pomagano, ker vsaka srenja odmerjeno na-
tanjko omejeno okrajno dobí, s tem je djanjsko in
pravno obstanje sedanjih srenj spoznano, in ne tej
nepremeljivi podlogi ne more vpeljanje nove srenj-
ske osnove na nobene težave v kronskih deželah
zadeti, v kterih je, kakor pri nas, vstanovljen
(stabil) kataster vpelján. Prav prikladno je v tem
ozíru po §. 3 posamesnim davkovskim in katastral-
nim srenjem dodeljeno opravičenje se zdruzimi v
sosésko (Ortsgemeinde) zediniti. Pri tem se je pa
vunder vedno pravila deržati, de se okrajne samo-
stojno razmerjenih katastralnih srenj nikoli razko-
sati ne smejo, in de se smejo tedaj samo cele ka-
tastralne srenje zedinjene v eno srenje sostav-
viti. Zedinjenje več katastralnih srenj v eno sren-
jo je (razun v §. 4 opomnjene prilike) prevdar-
jenju srenj prepušeno. Zgodí se tadaj samo po
željenju srenj samih. Temu željenju se pa ne smé
nikdar in nikakor nasproti stopati. V krajnski
deželi imamo v tréh kresijah in 35 davkovskih kanto-
nih, vsih skup 931 samostójnih davkovskih ali kata-
stralnih srenj, po takim bi bilo tedaj 931 sosésk
osnovati. Tode ker posamesne davkovske srenje
niso enako velike (tako, postavim, obséze Sto-
dvorska davkovska srenja v Radoljskim kantonu, ka-
kor po razširjenju nar večí, 22,807 oralov ali jo-
hov, ko je več srenj, ktere méríjo menj kot 100
oralov svetá) nimajo enako veliko prebivavcov, pre-
moženja in t. d., je vsakdar misliti, de se bo mnogokje
več davkovskih srenj v eno samo sosésko zedinilo,
ker se hasni taciga zedinjenja gledé naravniga in
sporočeniga delavnostniga kolobara srenj preveč
óčitno kažejo, kakor de bi se iz nemar pušale. Če
bi tudi hotli reči, de se v vsaki sedanji katastral-
ni srenji možjé najdejo, kteri imajo lastnosti za
opravila, ktere so srenjskimu predstojniku ali po-
svetovavcu ali za oskerbljenje sporočeniga delav-
nostniga kolobara potrebne, kar bi se pa ne uteg-
nilo povsod reči, vunder gotovo ostane, de po ze-
dinjenju manjših katastralnih srenj v eno samostoj-
no sosésko mnozih srenjskih vradnikov (peomtar-
jev) in služabnikov (§. 81—84) več ne bo tréba,
— de bodo dalje ravno zavoljo tega naprave
za ohranjenje pokoja in javne varnosti (§. 85)
menj stroškov veljale in de bodo zavoljo téga bolj
krepke in več izdale, in de bodo zadnjič dolžnosti
srenjičanov zlo olajšane, svojo delavnost v prid
srenj vdajati, ker bo več za volitev pripravnih
srenjičanov. Smé se tedaj upati, de bodo manjši
katastralne srenje in posebno take, ktere same za-

se niso dobro okrajane, same svoj prid spoznale
in se iz lastne volje ali k bolj velikim pridružile
ali pa s sosédnimi manjšimi v eno sosesko zedinile.

Ako pa posamesne srenje nimajo pomočkov
(miteljuov), dolžnosti spolnovati, ktere jim srenj-
ska postava naloží, se po postavi z družimi sre-
njami zedinijo. To ravnanje je zavoljo téga prav-
no, ker srenje zadevajoče opravila ne zadevajo
samo njih lastne ampak tudi sploh marnost za o-
hranjenje javniga pokoja, réda in varnosti. Zavoljo
tega je pa treba skerbéti, de se take dolžnosti
srenje spolnijo, in de se tam, kjer posamesnim
srenjem pomočkov v to manjka, z združenjem več
srenj ti pomočki priskerbé in vgotovijo.

De se pa po takim v prid javniga blagra na-
svetovanim združenju več katastralnih srenj v eno
sosésko pravice sosésk, kar njihno lastno premo-
ženje utiče, ne prikrajšajo, izgovori srenjske po-
stave pravilo, de se o takim zedinjenju premoženje
in blago posamesnih srenj zoper njih voljo ne
sme v eno samo potegniti, pravilo, ktero mora
tudi tam obveljati, kjer se več katastralnih srenj
iz lastne volje v eno samo sosésko zedinijo.

Nej je že zedinjenje več manjših katastral-
nih srenj v eno sosésko tudi primerno, se vunder
ne da tajiti, de ima tudi svoje méje, kterih pre-
stopiti ne smé, ker bi naprava prevelicnih srenj
srenjskim vradnikam v izgotovljenju njim odmerje-
nih srenjskih dolžnost beržeje napotja delati uteg-
nila, kar jim bi jih olajševala. Če je namreč srenja
prevelika, bi se lahko opravila tako pomnožile, de
bi bilo skorej nemogoče, jih téčno oskerbljevati, in
posebno opravil, ktere gréjo v sporočeni delavnostni
kolobar. Kakor tedaj srenjska postava v §. 5 sren-
jam, ktere imajo več prebivavcov, pravico dodelí,
se v dele razdeliti, ktere pa nimajo samostojne
srenje biti, in jim v olajšanje oskerbníštva néki
delavnostni kolobar odméríti, tako bo tudi v prid
posamesnih katastralnih srenj, mogóče zedinjenje več
katastralnih srenj v eno sosésko le potém terjati,
kjer tako zedinjenje gledé obstojécih okóljnost rés
hasen prinese in sicer le tako óbsirno, kolikor ve-
likost srenjske okrajne srenjskim vradnikam ne déla
napotja.

Razdélki 7 do 26 govóré od srenjikov in
ptujcov, od pravic téh in unih, in od tega, kako
se pravice srenjika (srenjičana ali srenjskiga pur-
garja ali prisrenjika) pridobé. Zastran srenjiča-
nov se derží postava (§. 8) tega, kar zdaj ob-
stojí. Po tém se kakor srenjičani (srenjski pur-
garji) vsi tisti deržati imajo, kteri zdaj odmerje-
no število naravniga davka od kakiga v srenji le-
žečiga pohíštva ali grunta, ali kakiga rokodelstva
ali obertnije, po kterim sme kdo v srenji prebivati,
na leto plačujejo.

Pri vpeljanju srenjstva bo tedaj prvo delo,
srenjske vpiske (Matrikeln) napraviti, kteri se bodo
zgorej oménjenim zapopadu po davkovskih spiskih
imeli narediti in bodo tedaj pri sostavi volitvin
(Wahlkörper) po §. 36 temelj biti iméli. Zastran
volivin zapopadejo §. 36—38 določbo, de se imajo
tisti, kteri imajo pravico voliti, po številu pre-
bivavcov v dve ali tri volitvine razdeliti, kterih
vsaka ima enako število odbornikov in namestni-
kov voliti.

Zavoljo naprave volitvin sami pa se vsi sren-
jičani (srenjski purgarji) po velikosti davšin, ktere
imajo na leto odrajtovati, v spiske vversté, in po
téh spiskih se potém vesvoljno število naravnih dav-
kov, kteri so njim v srenji naloženi, v ravno to-
liko enacih délov razdelí, kolikor se ima volitvin

napraviti. Po téh spiskih se ima tedaj po številu posamesnih davku podverženih in po velikosti letne davšine, ktera vsaciga zadene, kolikost odmeriti, po kateri se imajo v to ali drugo volitvino postaviti.

Če postavim, v kaki srenji vsi davki, ktere so srenjičani v letu plačati dolžni, 300 gld. znesajo in se imajo 3 volitvine napraviti, zadene vsako volitvino 100 gld. Postavimo tedaj: moglo bi se v spisku, v kteriga so srenjičani po velikosti njihovih létnih dolžnost postavljeni, pri z narvišim davkam obloženih začeti do tistih iti, ki so dolžni, 10 gld. davka v letu plačati, de bi število od 100 gld. dobilo, ktero prvo volitvino zadene, je število 10 gld. razméra (Quote) za prvo volitvino, in vsi srenjičani, kteri 10 gl. ali več kot 10 gld. davkov plačajo, storé prvo volitvino; potém se začne v spisku pri posamesnih zneskih davka, ki so narpervi pod 10 gld. tako dolgo soštevati, de se zopet število 100 gld. dobi. Postavimo, de bi se moglo zavolje tega do 4 gld. doli iti, so potem 4 gld. razméra za 2. volitvino, in zadnjič storijo tisti, kteri menj kot 4 gld., pa vsaj toliko davka na leto plačajo, kolikor je treba, de kdo pravice srenjičana doseže, 3. volitvino. Ta razdelitev tistih, ki imajo pravico voliti, v več volitvin, kterih vsaka enaka veliko število srenjikov za srenjske odbornike zvoli, da vsim verstam voliti opravičenih tolažbo, de se njih posebne zadeve, če imajo kaj tacih, v srenjskim odboru namestujejo.

Kakor vlada je na eni strani skerbéla, srenjam po mogočosti svoboden djavnostni kolobar dati, se je pa tudi od druge strani previdila, jim njih poklic po mogočosti olajšati. Če bi bili, postavim, srenjiki, kterim so srenjske zadeve izročene, preveč z opravljanjem obloženi, bi se tudi pri narboljši voljnosti nevolja naredila, in razun tega bi bile tudi materielni hasni posamesnih pri tem prikrajšane; zavoljo tega je določba, de se odbor in srenjski predstojnik le za 3 léta zvoli (§. 66), de imajo osébe (persone), ktere so bile v poslednji volitni dobi predstojniki ali srenjski posvetovavci, pravico, za nastopijočo volitno dobo — in osébe, ktere so bile v tréh volitnih dobah po versti, tedaj 9 lét poversti odborniki ali namestniki, volitve, ki jih zadene, ne prevzeti, ravno tako olajšajoča je naprava, de se odborniki kakor v soséskah tako tudi v kantonskih in kresijskih srenjah po postavi nimajo več kot dvakrat v letu sniti.

Naravni delavnostni kolobar, od kteriga §§. 71—125 govore, zadeva pred vsim srenjsko premoženje in srenjsko blago, kteriga oskerbovanje je vse svobodno voljenimu srenjskimu odboru prepušeno, in je samo toliko omejeno, kolikor je zavoljo vikših naménov treba in večidel že tudi zunaj mej praviga oskerbovanja leži.

Slednji bo spoznal, de so omejitve zastran prodajanja srenjskiga premoženja, vlastniga nakladanja več denarjev, kakor jih polovica letnih srenjskih dohodkov v letu verže, koristne in v prid srenje, kakor tudi deržave potrebne naprave, ktere so v postavah vsih svobodnih deržav zapisane, in svobodnosti srenj nikakor ne morejo nevarne biti. Ker ima srenja svoje zadeve sama voditi, ji mora tudi na voljo dano biti, število in dohodke svojih vradnikov in služabnikov, kolikor jih je treba, določiti in svoje oskerbnike sama zvoliti. Zavoljo tega so te pravice tudi v §. 8 odboru kot namestništvu srenje popolnoma prepušene. Srenje na deželi bodo pa mende malokadaj v stan prišle, de bodo mogle lastne vradnike postaviti, ker

bi se malo pisarij, ktere imajo v duhu §. 83 kakimu družimu človeku, ki zna pisati, postavim, kakimu šolskimu učniku lastne ali bližnje srenje lahko izročilo, kterimu bi za to kaj maliga plačevali, brez de bi bilo posebniga vradnika treba.

Srenje imajo posebno za ohranjenje notranjiga pokoja in javne varnosti skerbeti, ker je samo s krepkim pripomaganjem vsih mogoče, pravice vsih varovati, ktere ima deržava v naménu. Zavoljo tega je srenji (§. 86), ako se znotraj njenih mej kaka javna silodélnost po hudobnim poškodovanju lastne po pravici dolžnost naložena, poškodovanimu le toliko in takrat škodo poverniti, če se tisti, ki je škodo naredil, ne zvé in srenja ne razkaže, de ni bilo v njeni oblasti, storjeni silodélnosti v okom priti. Ta naprava se temveč potrebno skaže, ker so srenje, kakor mnogotere skušnje učé, večidel v stanu, take hudobne poškodovanja odvracati, ali vsaj hudodélnika zvediti, in se opušenje téh dolžnost zavoljo javne varnosti ne more rahlejši po postavah prepovedati.

Izpeljivna oblast mora vedno jaderna biti, zavoljo tega srenjskimu predstojniku (purgermajstru), tode vedno s spolnovanjem sklepov srenjskiga odbora izročena. Predstojniku po §. 107—125 srenjske postave gredoče pravice dajo iz sebe posneti, kako imenitno je predstojnikov stan za srenjo. Zavoljo tega bi se mogli na to mesto samo taki možjé zvoliti, kteri so takim dolžnostim kós in v nje postavljeniga zaupanja popolnoma vredni.

Še bolj se pa imenitnost predstojništva pokaže, če se sporočeni delavnostni kolobar srenj prevdari (§. 126—141), ker ima ta kolobar postavi ravno samo po predstojniku izgotovljevat se. Iz sporočeniga delavnostniga kolobara sije zaupanje, ktero vlada v srenje postavi, z narlepšimi žarki, in pričakovati se sme tedaj z vso svestostjo, de bodo srenje to časti vredno zaupanje spoznale in de pravih vladnih opravil z voljnostjo vdeléžile, ktera mora iz blage zavednosti, de se tako za javni blagor dela, potrebama izvirati. Domoljubnost srenj bi mogel popolnoma zatajiti, ako bi hotel kdo reči de jih imenitnost opravil odpláši, ktere so njim zaupane. Desiravno je delavnostni kolobar očividno visoke imenitnosti, so vunder z njim združene opravila večidel tako proste, de enkrat na novo pot napeljane sploh le poštene volje terjajo. V tem oziru zavernemo tedaj, postavim, samo na prerajtanje, in odrajtovanje naravnih davkov, ktero opravilo, kakor je samo na sebi imenitno, operto na znane postave družiga nič ne terja, kakor radoljubnost in poštenost srenjskiga predstojništva. Sicer bodo pa srenjski predstojniki v podukih zastran izgotovljevanja sporočeniga delavnostniga kolobara navod dobili, po kterim ne bodo, ako imajo pošteno voljo, nobenih težáv imeli, svojo častno službo zadovoljno opravljati.

Kakor ima srenjski odbor za soséskine zadeve, tako ima kontonski odbor za zadeve kantonske srenje, ktera se z nar nižjo politiško razdelitvijo sklada, in zadnjič kresijsko namestovanjstvo za zadeve kresijske srenje, kakor vesvoljstva vsih v kresii ležéčih srenj skerbeti. Kantonske in kresijske srenje storé tedaj daljniši ude v verigi našiga deržavstva, ktere imajo tudi tiste zadeve, ktere celi kanton ali več h kantonu prištétih sosesk znotraj njihniga naravniga delavnostniga kolobara — ali, ktere celo kresijo ali več kantonov utičejo, občno obravnavati in dogotovljevat pomagati. Kresijskimu namestovanjstvu je dalje tudi še imenitna naloga odmenjena, v vsih pritožbah zoper vsaki

sklep soséskih ali kantonskih srenjskih odborov, kateri se ne nanašajo na sporočeni delavnostni kolobar, kakor druga stopnja (instanca) veljati in nad oskerbljevanjem premoženja soséske čuti. Kar poslednjo oblast utiče, je kresijsko namestovanje tudi poklicano, za take ravnanja s srenjskim premoženjem, v katerih so soséske zavoljo vikših ozirov omejene, postavim, pri jemanju denarjev na posodo in vlastnim nakladanju davkov, doveršno privoljenje dajati. Po takim opravlja v tem oziru nekoliko to, kar gré prav derzavnemu oskerbnistvu. S tém, de naša vlada vsak zapovedni vtičaj (Einfluss) v gospodarjenje s srenjskim premoženjem od sebe odloči, in ga kresijskimu namestovanjstvu in v narvažniših zadévah (§. 74 in 80.) deželni zboru prepusti, da spoznati, svobodne srenjske vezi nikakor neče kratiti. To pa morajo vse srenje le z veseljem pozdraviti.

Mislimo tadaj, de smemo pokojno pričakovati, de bodo srenje svoj stan v deržavi, ki jim je po nazoči srenjski postavi prigrotovljen, v njegovi pravi pomémbi umile, de se bodo njim dodeljenih svobodnih naprav v lastno hasen in v hasen deržave sploh poslužile in de se bodo prizadevale, kolikor jim bo mogoče, svoj blagor in blagor vsih množiti. De bo v začetku res kaj težav, mora vsak spoznati; pa, kadar bo enkrat začetek storjen, bo poslopje urno rastlo in dobre priprave se v naši deželi ne manjka. Ko bodo enkrat soséske osnovane, se bodo tudi možjé lahko dobili, kateri bodo njim naložene opravila oskerbovati umeli in v kratkim bomo dobrotljive nasledke enovoljnosti in pomnoženiga srenjskiga blagostanja gledali, katero se s srenjištvam vedno pomlajuje.

57/P. P. Blagoserčnim Krajncam! (148.) (2)

V mnogih deželah avstrijskiga cesarstva so že začeli s prostovoljnimi darovi deželne zakladnice napravljati, iz katerih bodo domače vojake podpérali, ki so v vojski svoje zdrave ude zgubili. Krajnci so doslej domače vojake také voljno in obilo podpérali, de v téj reči nikakov niso za drugimi deželah ostali. Zavoljo tega me misel obhaja, de bodo Krajnci tudi radovoljno moje nasvetovanje za napravo zakladnice v podperanje domačih, invalidnih vojakov sprejéli. Pervi god našiga od vsih ljubljeniga cesarja Franca Jožefa se gotovo ne more lepši obhajati, kakor z djanjem domorodne dobrodélnosti.

Iz tega naména naročim ob enim Ljubljanski méstni gospóski, podpise ali pa gotove denarje v imenovani namen prejémati in skerbéti, de se gotovi denarji, kakor so namenjeni, oskerbujejo in obračajo in vsi darovi óčitno na znanje dajo.

Obenim se tudi c. k. kresijam naroči, podpise in gotove denarje v ta namen nabérati in imenovani méstni gospóski pošiljati.

Nadjam se, de bo to moje pozvanje med blagoserčnimi Krajnci, kateri so svojo domorodnost že tolikrat také lepo pokazali, obilno sadú prineslo.

V Ljubljani 9. véliciga serpana 1849.

Leopold grof Welsersheimb,
deželni poglavár.

Št. 13073. R a z g l a s (136.) (3)

c. k. ilirskiga poglavárstva. — Zastran avstrijskim derzavnim posódnikom dodeljeniga privoljenja, za zapadene obrestne kupone, pobotne

liste (kvitinge) od obrest ali lótnih sposojilnih obligacij derzavne dolžne pisma prejémati, ki so v srebernim denarju izobrestljive.

Njih Valičastvo so s previsokim sklepam od 20. rožnika t. l. blagovoljno privolili, de se vsim domačim in unanjim posestnikom avstrijskih derzavnih dolžnih pisem na voljo da, namest gotoviga izplačila njihovih zapadenih obrestnih kuponov, pobotnih listov od obrest ali vzdignjenih lótnih sposojilnih obligacij za enak znesek, za zneske pa, kateri v dunajski veljavti v popirju zapadejo, po razméri od 250 na 100 petpercentne derzavne dolžne liste terjati, od katerih se bodo obresti v dobri denarju pri menjavšnicah (Wechselhäusern) v Frankobrodu na Majnu in Amstelodamu na rajtingo avstrijskiga denarstva v polletnih obrókih plačevale.

Kar izgotovljenje tega narvikšiga sklepa zadéne, je visoko denarstvo ministerstvo s sklepam od 25. rožnika t. l., št. 7112 D. M. ukazalo:

Pervič. Tisti poséstniki avstrijskih derzavnih dolžnih pisem, kateri se hočejo s previsokim sklepam od 20. rožnika t. l. dodeljeniga privoljenja poslužiti, imajo zadevne plačilu že zapadene pisma ali pri vesoljni derzavni in bankni dolgovski denarnici na Dunaju, ali pri kreditnih denarnicah v deželah, ali pa pri menjavšnicah v vunanjih deželah, ki se bodo s posebnim razglasam nannile, oddati in povedati, ali želé obresti v Frankobrodu na Majnu ali v Amstelodamu prejéti. Zastran oddanih pisem prejmejo prejerno pismo, za katero se jim, če so ga pri vesoljni derzavni in bankni dolgovski denarnici odrajtali, narpozneje v tréh dneh, če pri kreditnih denarnicah v deželah, v tridesetih dneh, in če pri vunanjih menjavšnicah, narpozneje v šestih tédnih po dnevu oddatve pisem, primerne derzavne dolgovske pisma dajo.

Drugič. Derzavne dolgovske pisma, ktere se komu na mésto oddanih pisem izdajo, so, kakor posodnik hoče — ali na dokazano imé ali pa na tistiga pisane, ki jih prinese.

V derzavnih dolgovskih pismih je vsak pót izrečeno, ali se obresti v Frankobrodu na Majnu ali v Amstelodamu imajo plačati.

Trétjič. Derzavne dolgovske pisma, ktere so na dokazano imé pisane, se dajo na vsak znesek, ki 100 gld. doseže ali preséže, in veljajo od dné, v katerim so bile zapadene pisma vložene. Od tega dné gréjo tudi obresti v polletnih obrókih in se izplačujejo na neštempljane pobotne liste.

Četertič. Derzavni dolgovski listi, ki so na tistiga pisani, kateri jih prinese, se dajo samo za 100, 500 in 1000 gld. Obresti se plačujejo 1. maliga serpana in 1. prosenca vsaciga léta in se plačujejo na odrajtanje obrestnih kuponov.

Pétič. Če vpoložene zapadene pisma okrogliga števíla od 100 goldinarjev ne preséžejo, pa vunder 25 gld. znesejo, dobi, čigar so, na mésto derzavniga dolgovskiga lista medčasni list (Interimsschein), kateri dá tudi pravico za enakomerne petpercentne obresti od vložena zneska. Pa obresti se imajo v resnici še le plačati, kadar posodnik druge medčasne liste ali druge zapadene pisma prinese, ktere vse skup vsaj 100 gld. dosežejo in je tako mogoče, pravo derzavno dolgovsko pismo napraviti.

Šestič. Ker obresti od derzavnih dolgovskih pisem, ktere so na imé tistiga napravljene, ki jih prinese, v tistih obrókih zapadejo, obresti pa še od dnéva teči začnejo, v katerim so bile zapadene pisma vložene, bo noviga derzavniga dolgovskiga

skiga pisma kupón, kateri narpervi na dan storjene vloge zapade, vselej le na primerni znesek obrest napravljen.

Sédmič. Ako kdo več medčasnih listov za voljo naprave deržavniga dolgovskiga lista prinese, se do dné naprave zapadene obresti od medčasnih listov pri izplačanju prvih obrest od noviga deržavniga dolgovskiga pisma pobótajo.

Osmič. Dan, kadaj bodo vesoljna deržavna in bankna dolgovska denarnica, kreditne denarnice v deželah in unanje menjavšnice zapadene pisma prejematí začéle, se bo pozneje na znanje dal. Ume se pa samo, de ostane deržavnim posodnikom, kateri se njim pripušeniga privoljenja nečejo poslužiti, na volji, obresti od njihovih deržavnih dolgovskih pisem ali vzdignjenih lótnih sposojlnih obligacij o času zapadenja po obstoječih napravah prejematí.

V Ljubljani 1. maliga serpana 1849.

Leopold grof Welsersheimb,
deželni poglavár.

Št. 14301. **R a z g l a s** (146.) (3)

c. k. ilirskiga poglavárstva. — Zastran naprav, po katerih se tripercentni denarnični nakazi ložeje med ljudstvo spravijo.

De se tripercentni denarnični nakazi od 1. maliga serpana 1849 po narvikšim patentu od 28. rožnika t. l. v majšnih zneskih med ljudi ložeje pripravijo, se bodo taki nakazi ne samo, kakor doslej v zneskih za 25 gld. in 10 gld., ampak tudi po 5 gld. izdajali.

Do tistiga časa, de bo mogoče nakazov po 5 gld. dovolj med ljudi pripraviti, se je c. k. denarstvinó ministerstvo z vodstvom priv. avstrijske národske banke tako pogodilo, de za ta čas bankne denarnice na Dunaju, kakor tudi v deželah, tode samo do zneskov za 50 gld. v majšnih bankovcih zamenjavajo in ob enim tripercentne obrésti, ktere mij grédo, plačuejo.

Poskerbélo se je pa, de zavoljo téga zamerjevanja nič več bankovcov med ljudi ne pride, kakor jih je zdaj. Razun tega se je tudi napravilo, de se zamorejo nakazi za veči zneske za nakaze za majšni zneske in naróbe pri c. k. deržavni centralni denarnici na Dunaju in pri c. k. deželnih denarnicah v Ljubljani in v Celjovcu za nove zamenjati.

To se da po ukazu visociga denarstviniga ministerstva od 9. t. m. št. 7727 sploh na znanje.

V Ljubljani 21. maliga serpana 1849.

Leopold grof Welsersheimb,
deželni poglavár.

Št. 13640. **R a z g l a s** (138.) (3)

c. k. ilirskiga poglavárstva. — Zastran narajtevanja obrest od novih tripercentnih denarničnih nakazov od 1. maliga serpana 1849.

De se med novo izdanimi tripercentnimi denarničnimi nakazi od 1. maliga serpana 1849 tudi tisti nakazi za majšni zneske zamorajo lože izdajati in jemati, pri katerih se ne naraste vsak dan toliko obresti (činža,) de bi se v kakim krajcarskim drobižu plačevati zamógla, je c. k. denarstvinó ministerstvo po visokim ukazu od 1. tega mēsa št. 7463/D. M. ukazalo, de za té novo izdane nakaze dozdanja postava nima veljati, po kateri so

se iméle obresti v vmésnih dnévih, za ktere se noben izplačljiv krajcarsk drobiž ne naraste, pri izdaji v tisti ceni ljudém zarajtati, ktera za bližnji dan naraste, ki je odzadej nakaza zaznamovan, ampak taki nakazi se imajo v vmésnih dnéh pri izdaji kakor tudi pri prejemi samo v ceni narzadnjiga minuvšiga na zadnji strani zapisaniga dneva jemati.

To se da k poglavarstvinimu razglasu od 4. maliga serpana t. l. št. 14185 sploh na znanje.

V Ljubljani 12. maliga serpana 1849.

Leopold grof Welsersheimb,
deželni poglavár.

Mnogoverstne oznanila.

(153.) **Dobro znana** (1)

Velika pratika

za léto 1850,

na svitlo dajana od c. k. kmetijske družbe v Ljubljani, je prišla ravno zdejpri meni na svitlo in se dobiva kakor druge léta na prodaj **po 6 krajcarju.**

Velika pratika obseže vse to, kar druge pratike — zraven tega pa še semnje na Krajskim, Koroškim, Goriškim, Primorskim in Reškim. Dalje zapopade kmetijske poduke za gospodarje in gospodinje, namreč: gnoj s perstjó zameitati, — kako sirovo maslo (puter) delati, — kaj je storiti, če se kravam po porodu posteljca v 24 urah ne iztrebi, — kako apno gasiti, de je bolji in de več zda. Zraven tega: kako pivca odvaditi žganje piti. Potem: mnogoverstne reči, ktere so sedanji čas tudi našim kmetam vediti potrebne: od novih gosposk, od soseskinih ali srenjskih naprav, od deželnih in deržavnih zborov i. t. d. Na dalje: od podružnic kmetijske družbe po deželi, — od kovaške in živinozdravilske šole v Ljubljani, — od kmetijskih šol po deželi, — od kolere kaj, — od goveje kuge kaj.

Menim, de mi pri obširnosti toliko lepih in potrebnih podukov ni treba letašnje pratike še posebno priporočevati.

Pri meni se tudi dobi

Nova pratika za léto 1850,

tudi od c. k. kmetijske družbe na svitlo dana **pa le po 5 krajcarjev,**

ktera obseže vse navadne reči, ktere v pratiko grejo z vganjkami vred; tode brez v veliki pratiki imenovanih podukov i. t. d.

Jožef Blaznik,

v Ljubljani na Bregu hišna št. 190.

(154.) **Oštarija se v najem da.** (1)

Na Brezovici, dvé uri od Ljubljane na Teržaški cesti, bo velka oštarija, pri „Kopaču“ po iménu s pripravnimi izbami, hlevam (štalo) za 40 konj in enim vertam, na 3 ali pa še na več lét o svetim Mihelu, v najem dana.

Kdor jo želi v najem vzeti, naj se za-njo o pravim času na Brezovici oglasi.

Št. 2972. **Razglas** (155.) (1)

Per podpisanimu c. k. velikimu poštnimu oskerbništvu bo eden službeni hlapec z lejtnem plačilam 200 fl. sr. in z prejemo službene obleke gor uzet.

Kateri to službo zadobiti hočejo, morejo njih prošnjo podzvižo njih starosti, zdraviga in močniga trupla, znanja domačiga in drugih jezikov koker tud umetnosti v branju, pisanju in rajtingah per temu c. k. vel. poštnimu oskerbništvu do zadniga tega mesca položiti.

C. k. veliko poštno oskerbništvu v Ljubljani 14. maliga serpana 1849.

(149.) **Lovstvo se v najem da.** (2)

Studenska (Brunndorfer) srenja želi, svojo lovsko pravico po licencih v najem dati. Lov na močirji ali morostu je od družiga lova ločen. Za enoletni licenc, za ta ali uni lov, se plača 4 gld. srebra. Svét, na katerim ima srenja lovstvo, méri 2469 oralov ali johov in 371 □ sežnov.

Prijatli lovstva se tedaj povabijo, se zastran tega pri županu, gospodu Janezu Štembalu v Studencu oglasiti.

(152) **Nove orgle.** (2)

V hiši zdolej podpisaniga so čisto nove orgle z devetimi registri in pedalam vsaki dan za poskušnjo postavljene. Te orgle se od doslej znanih orgel v mnogih rečéh razločijo. Veternica je brez jermen in brez pip z angleškim méham narejena in imajo tudi še več družih sprednost v vunanjim izdélstvu, posebno pa krasen po novi šegi narejen principal. Zastran vsih družih lastnost se znajo častitljivi gopodje duhovni, umétniki in cerkveni možjé, kateri dobrih orgel potrebujejo, vsaki čas prepričati. Popisani se priporočí tudi za vsaktero izdelovanje novih orgel in za popravlanje práv po ceni in je za lepo in dobro délo porok.

Peter Rumpel,
v lastni hiši Nr. 46 v Kamniku.

(145.) **Štacunarsko oznanilo.** (3)

Podpisani priporočí svojo na velikim tergu v Ljubljani Nr. 263 práv na novo napravljeno in z obilo zalogo mnogoverstniga in vse sorte čisto noviga blaga napolnjeno štacuno, namreč: vse sorte sukna, kodrington, tifel in razne pripravke za suknje, toskin, struk, in druge volnate in pavolnate priprave za hlače, mnogoverstne volnate, svilne (židane) in druge baže reči za podjopče, potem tibet, orlean, fil de šever, beladono, mahair, mušlin in veliko družih plemén lepiga blagá za žensko obléko, pisane, svitle in tamne katone in batiste; razne velikosti ogrinala (Umhängtücher), kakor tudi na zbero pisanih zavratnih in varžetnih rut i. t. d. Posebno priporočí pa zgorej imenova-

na štacuna svojo lepo izbero rumberškiga in nemškiga platna, pertov za mizo, raznih obrisal in veliko družih tukaj neimenovanih za vsako hišo zlo potrebnih reči, in oblubi vsim svojim častitim kramarjem in kupcam z dobrim in novim blagam dobriga jedra in kar bo moč tudi po nizki ceni, postreči.

Leopold Fleišman,
kupec.

(140.) **Pri Janezu Giontinitu v Ljubljani je naprodaj in se kakor šolsko darilo priporočí:** (3)

Nasledovanje svetnikov božjih, 8.

V Ljubljani 1849, s 3 podobami. Terdo vezano, v starim pravopisu. Cena 45 kr. Na 6 bukvic se ene naveržejo.

Ravno tako se priporoče kakor šolske darila, mnogotere molitne bukvice v slovenskim jeziku, po 2—5 gld. vézek. Vsacimu vezku je 100 podob svetnikov pridanih.

☞ Za prejemnike Praviga Slovenca v drugi polovici letašnjiga tečaja:

Perva polovica Praviga Slovenca se dobi pri imenovanim bukvarju z vsimi priloženimi podobami vred mehko vezana za 30 kr.

Star papir od novin, ris po 1 gld. 20 kr; bukve po 4 kr., 6 pol za 1 kr!

Janez Giontini,

(129.) **Nove bukvice za šolske darila!** (3)

Pri J. Lerherji, bukvarji v Ljubljani so naslednje bukvice na svitlo prišle, ktere se tudi pri Gajgerji v Celji dobé:

Zgodbe in povésti

polne lépih naukov za otroke pa tudi za odrašene ljudi. Spisane od Tilna Jajsa v nemškem jeziku, kteriga pisma pobožni ljudjé veliko obrajtajo in tudi z veseljem beró. Poslovenil jih je Fr. Cegnar po šest in dvajsétim natisu. Natisnjene so pa na lapim belim papirji v Sasenbergovi tiskarnici in veljajo líčno vezane 20 kr.

Šolskim vodjem jih za šolske darila sedaj konec šolskiga léta posebno priporočimo!

(141.) **Stekleniško (glažarsko) oznanilo.** (3)

S tém oznanilam dam častitljivim mestnim prebivavcam in po deželi, posebno pa kerčmarjem na znanje, de sim svojo stekleniško in porculanasto prodajo na starim tergu v hiši Nr. 23 z novimi po novi šegi, v raznih fabrikah zdelanimi rečmi, kar je bilo moč, pomnožil in jih, kar se da tudipo nizki in ponížani ceni prodajam; poleg tega tudi oznanim, de poškodvane stekleniške svečnike popravljam in de imam en križev pot, ki je na steklu malan, na prodaj, in zadnjič: de v uk svojiga rokodelstva tudi eniga učenca vzamem; kdor se hoče tega izučiti, naj se zató pri meni oglasi.

Feliks Vajdinger,
glažar in kupec s stekl. in porculanastimi rečmi.